

gaaet lige let med at faa Adresserne underskrevet enstemmigt. Der er en af de Herrer Menighedsraadsformænd, en Præst, som ganske aabenhjertigt beretter, hvilke Vanskeligheder han har haft med at faa Enstemmighed, og siger, hvorledes denne Enstemmighed er fremkommet. Hans Udtalelser er saa interessante og stiller Adressen i en saadan Belysning, at det forekommer mig, at de bør kendes. Det hedder: „I Menighedsraadet i N. N. har man, særlig efter undertegnede Anmodning — der var ellers ikke Enstemmighed —, alle givet Adressen mod tvungen borgerlig Ægteforening sin Tilslutning.“ Man kan udmærket godt udmale sig Scenen i Præstens Stue, da Sagen er til Forhandling. Nu sidder de og har faaet Kaffen og ryger deres Cigar og skal til at behandle dette Spørgsmaal; men saa er der nogen, der ikke vil. Men Præsterne er ikke saamagtesløse, som mange tror, i vore Dage. De kan godt øve stor Indflydelse, og hvorfor skal man saa ikke gaa med? Ja, saa gaar man med. Jeg paaskønner, at denne Præst har meddelt, hvorledes Enstemmigheden er fremkommet, og jeg vilde for en anden Gangs Skyld anbefale, at saadanne Oplysninger blev sendt ind med, naar den Slags Adresser kom til Rigsdagen eller Folketinget. Det vilde altid være et Fingerpeg, en Hjælp til at vurdere dem paa den rette Maade.

Jeg vil endelig gøre en Bemærkning om Adressens Ordlyd. Den forekommer mig ikke at være ganske heldig, og det er da navnlig det sidste Punktum, jeg tænker paa — den ærede Ordfører har allerede gjort opmærksom paa dette Forhold —, jeg tænker paa den sidste Sætning i Adressen, hvor man søger at kæde et Navn, et ganske bestemt Navn, til det Ægteskabslovsforslag, der var fremme i 1902—03, og som gik ud paa at faa indført almindelig borgerlig Ægteforening. Rigsdagen og i Særdeleshed dette høje Ting har ikke ønsket at have dette Navn knyttet til store Lovforslag og har vist det. Jeg tager derfor ikke i Betænkning at sige — thi dette er jo en offentlig Kendsgerning, som disse Folk, der har sat Adressen i Gang, maatte være bekendte med —, at jeg finder det baade taktløst og ikke sømmeligt, at de Herrer Præster, som har sat denne Adresse i Gang mellem Menighedsraadsmedlemmerne, har villet skabe Ævillie mod Regeringsforslaget ved at hæfte Albertis Navn paa Forslaget om Indførelse af almindelig borgerlig Ægteforening. Jeg finder det taktløst at sende en Adresse,

der er formet paa den Maade, til Folketinget.

Det er ikke Albertis Navn, der har baaret dette Forslag om almindelig borgerlig Ægteforening frem indenfor dansk Politik og indenfor dansk Kirkepolitik i mere end et halvt Hundrede Aar; det er Bærere af ganske andre Navne fra ganske andre Kredse, der har rejst denne Sag. Skal her nævnes Navne, bliver det Navne som Etatsraad Spannets, Navne som Grundtvigs og de Politikeres, der sluttede sig til ham og hans kirkelige Frihedstanker, og de kirkelige Kredse, hvor disse Frihedstanker levede. Denne Sag om almindelig borgerlig Ægteforening blev optaget som et af Hovedpunkterne paa den store Askov-Adresse 1881, hvor det hedder: „Der indføres en borgerlig Form for Ægteskabets Oprettelse for alle ved dertil beskikkede Mænd i hvert Sogn.“ Derved bliver det et Hovedspørgsmaal blandt de kirkelige Frihedskrav; og saa arbejdedes der med denne Tanke op gennem 80erne og 90erne af Mænd som de afdøde Præster Hoff og Monrad, af den afdøde Politiker Harald Holm og af Højskoleforstander Jens Nørregaard; Sagen kom frem i det kirkelige Udvalg og blev baaret frem af den Kreds.

Maa jeg gøre en personlig Bemærkning. Naar man er udgaaet netop fra de Kredse og allerede som Barn og derefter som ungt Menneske har faaet det stærkeste Indtryk af, hvor alvorlig en Samvittighedssag det var, at der her skabtes en sand og redelig Form med fuld Frihed for Menigheden og Kirken for Ægteskabets Indgaaelse, saa har man forstaaet, hvad denne Sag for Alvor betød, og saa kan man paa ingen mulig Maade indlade sig paa Kompromisser af den ene eller den anden Art.

Saa blev det Partiet Venstres Forslag op gennem Aarene, og Rigsdagstidende bærer Vidnesbyrd paa Vidnesbyrd herom. Jeg skal ikke opholde mig ved de mange klare og gode Udtalelser, der er fremsatte Gang paa Gang til en virkelig saglig Begrundelse af dette kirkelige Frihedskrav. Jeg skal kun for at belyse Stillingen og for ogsaa at give en Begrundelse, jeg fuldt ud kan tiltræde, holde mig til de Udtalelser, der er fremsatte af det ærede Medlem fra Ringkøbing (J. C. Christensen), der den Gang talte som sit Partis ledende Medlem og som Kirkeminister ved Lovforslagets tredie Behandling i 1902—03. Jeg hører til det ærede Medlems politiske Modstandere, det har jeg gjort længe, og det bliver jeg rimeligvis ved med at gøre, men